

HLEBEC

Prišel je do kraja, poslednjikrat je vzdignil palico, nato se je okrenil. Takrat sem videl njegov obraz in srce mi je utihnilo. Ta obraz je bil brez kože in mesa, namesto oči je bilo izkopanih v lobanjo svoje globokih jam, dolgi, ostri zobje so se rezali nad golo, silno čeljustjo. Stotniku je bilo ime Smrt.

Vrata se odpro, vendar ni strahu, ni veselja, ni tesnobe: vrata so običajna lesna vrata. Menijo vstopiti.

»Naprej... marš!»

Kompanija se je sunkoma zaokrenila ter se napotila s čvrstimi koraki v meglo nizdol. Pred njo je jezdil gospod stotnik; visoko iznad megle se je dvigal njegov črni plašč.

Nekateri v okamenelem začudenju — da, začudenju! — polpočepajo v polpočep, da bi razložili, kaj se notri godi. Ali notranjost se pričinja s stopniščem stopničevja nizdol, sporedno s stopnicami in pritlično pa teče v globel tudi nizek strop. Postava srednje ra-

sti se množice olušči: podoba je, kako je to heroj, zakaj gruča krene za njim. Ko se postava odsekano vkoplje, tudi gruča obstoji, kot bi okostela spričo srhljive dejstva, da se je zgodilo spredaj nekaj skratka nepričakovanega, morda samo to, da si morda heroj vezal ko na čevlju zavezati v pentljo.

Tako je stopal gospod stotnik počasi dalje ob dolgi vrsti; pregledoval je, izpraševal in izbiral. Časih je izpustil po dva in tri, nekaterega niti pogledal ni, časih pa jih je zaznamenoval kar po pet in šest zapovrstjo.

Srednjepostavno hrbitišče si zgrabi strnjence. Ob vstopu v oglati otvor skloni glavo, da se ne bi butnil, v obraz mu priveje mlačna in smrdljiva sapa, vendar tako rahlo, da jo domala prav vso prestreže že kar postava heroja, tako da oni zadaj tik zadaj praktično ne začuti že nikakega smradu ali mlačnobe. Potem se strop zviša, da morejo v srednje zrasli hoditi človeško: ali višji se še venomer nalahko priklanjajo.

Upognil zdaj si glavo, car,
še nisi je doslej nikdar.

Ves svet je klečal pred teboj,
ves svet široki bil je tvoj.

Oj car, oj car, pa zapovej,
naj bela smrt beži naprej!

Ze krsta iztesana je,
že postelj ti postлана je...

Oj to vam je vesel pokop,
ves svet hiti pred carjev grob

A ko ga polože v zemljo,
oko nobeno ni mokro.

čez tisoč let ne bo nikomur več
ali sem umrl z milijoni v bank

od lakote
poginil

hranilniki ostudni poslušajte mojo pesem
gnusite se mi
bedaki ste in to veliki
zažite kar zaslužite takoj
ne bo vam žal
čez tisoč let
čez tisoč let

Med ljudstvom patriarh stoji,
veselo vzdihne, govori:

»Oj hvala, hvala ti, Gospod,
da osvobodil svoj si rod!

Dovolj je v solzah vzdihoval,
trpljenja pač dovolj prestal!

Jaz begal sem okrog pregnan,
pregnan, povsod zaničevan.

In ti poslal si belo smrt,
tiran mogočni v prah je strl.

Spet dal si meni svetlo čast,
spet dal si meni vso oblast.

Oj hvala, hvala ti, Gospod,
da osvobodil svoj si rod!»

umrl sem bogat
zelen sem od zavisti
poglej v peklju sem gledam gor in vidim
sedmina je sedaj celina vse žre vse se gosti
vse je veselo vse me hvali glasno
nebesa mi privoščijo
v sebi pa se tudi veselijo
hvaljen bodi vrag ker si ga pobral

Med ljudstvom knez visoki stoji
in patriarhu govori:

lačen sem poginil
pijan
sredi zime v luži sem utonil
gniti sem začel
vsi me kolnejo prekleto zakopati ga bo treba
zakaj je svinja krepnil
mar bi še živel trpel trpel
naj gre k vragu same stroške
imamo z njegovim ničevim
smrdečim truplom
bili so zeleni od jeze moji someščani
ko so s tresočimi ročicami odštevati kovance
za moj pogreb

»Oj patriarh, nikar, nikar,
vladanje pač ni tvoja stvar!

Dovolj je v roki tvoji križ,
zakaj po žezlu hrepeniš?...

Oj čuvaj sivo si glavo,
na pot ne hodi mi drzno!»

Ob knezovih besedah teh
vsem divja strast vzplamti v očeh.

Še tri sto knezov tam stoji,
po žezlu vsakdo hrepeni.

Po žezlu vsakdo hrepeni,
že v roki vsakdo meč drži.

Ne nagne še se beli dan,
pa zadivja že boj strašan...

vesel sem da sem crknil kakor pes
le naj jih še jezim jezim

Veselo, kakor še nikdar,
smehlja se v krsti — mrtvi car.

Vse je mrtvo; ali že je stotnik pri prvih jasliah, prvi katakombi: vse polno, treče jih je notri ljudi, strmeče bodejo s pogledi v prišle, a zinejo nobene, molčijo. Medtem ko so si nekateri skozi protekcijo svojih fizičnih prednosti priborili prostor za ležanje ali vsaj sedenje, ostali koščeno stojijo, večinoma na eni sami nogi.

Prve jasli so grobo prepolne, da bi utegnile sprejeti še katerega mrliča.

V dolgi, ravni vrsti je stala kompanija, napravljena, da se še tisto uro napoti na bojišče. Stali so tam, kakor od kamna, nobeno oko ni trenilo; sloka telesa so bila narahlo upognjena pod bremenom težkih nahrbtnikov. Nikoli poprej nisem videl na enem samem tesnem kraju toliko mlade lepote. Vsi obrazi so bili še zelo mladostni, skoraj otroški in vsi so bili sveži, kakor v rosi in zarji umiti; tudi v očeh je bila svetla rosa, gledale so kakor iz daljnjih krajev, iz lepih sanj; vse pa so bile nepremično oprta v gospoda stotnika, ki je s počasnim, malobrižnim korakom stopal pred nemo vrsto gor in dol.

Pri stotiti katakombi, ki je še najbolj podobna lesenemu kokošnjaku, odloži stotnik poslednjega moža. Ta bo imel nekaj časa biti sam.

m. š.

